Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 21 november 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Formgivningar – Förordning (EG) nr 6/2002 – Artikel 90.1 – Interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder – Behörighet för de nationella domstolarna i första instans – Exklusiv behörighet för de domstolar som anges i denna bestämmelse”

I mål C-678/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) genom beslut av den 2 november 2018, som inkom till domstolen den 5 november 2018, i målet

Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Vilaras (referent) samt domarna S. Rodin, D. Šváby, K. Jürimäe och N. Piçarra,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, genom R. van Peursem, i egenskap av ombud,

– Nederländernas regering, genom C.S. Schillemans och M. Bulterman, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom É. Gippini Fournier och A. Nijenhuis, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 18 september 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: nederländska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 90.1 i rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning (EGT L 3, 2002, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål om överklagande till högsta instans i rättskipningens intresse, framställt av Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden (allmänna åklagaren vid Nederländernas högsta domstol, nedan kallad riksåklagaren) av ett avgörande som meddelats av domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder vid Rechtbank Amsterdam (Domstolen i Amsterdam, Nederländerna) den 12 januari 2017, angående fastställande av vilka domstolar som är behöriga att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, i mål om gemenskapsformgivningar.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Avdelning IX, i förordning nr 6/2002, med rubriken ”Behörighet och förfarande i mål om gemenskapsformgivningar”, innehåller bland annat ett avsnitt 2, som har rubriken ”Tvister om intrång i och giltighet av gemenskapsformgivningar”, vilket består av artiklarna 80–92 i förordningen.

4 Artikel 80 i förordning nr 6/2002 har rubriken ”Domstolar för gemenskapsformgivningar”. Artikel 80.1 föreskriver följande:

”Medlemsstaterna skall inom sina territorier utse så få nationella domstolar i första och andra instans som möjligt (domstolar för gemenskapsformgivningar), vilka skall utöva de funktioner som tilldelas dem enligt denna förordning.”

5 Artikel 81 i förordningen, med rubriken ”Behörighet i fråga om intrång och giltighet”, har följande lydelse:

”Domstolarna för gemenskapsformgivningar skall ha exklusiv behörighet i fråga om

a) talan om intrång och, om sådan talan är tillåten enligt nationell lag, talan om fara för intrång i rätten till gemenskapsformgivningar,

b) fastställelsetalan om att det inte föreligger något intrång i gemenskapsformgivningar, om sådan talan är tillåten enligt nationell lag,

c) talan om ogiltigförklaring av en oregistrerad gemenskapsformgivning,

d) genkäromål i samband med ogiltigförklaring av en gemenskapsformgivning som väcks i samband med talan enligt punkt a.”

6 Artikel 90 i förordningen har rubriken ”Interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder”, och innehåller följande bestämmelser:

”1. De interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, som enligt en medlemsstats lagstiftning är möjliga avseende ett nationellt formskydd skall en gemenskapsformgivning kunna begäras vid den statens domstolar, däribland domstolarna för gemenskapsformgivningar, även om en domstol för gemenskapsformgivningar i en annan medlemsstat enligt denna förordning är behörig att avgöra själva saken.

…

3. En domstol för gemenskapsformgivningar vars behörighet grundas på artikel 82.1, 82.2, 82.3 eller 82.4 är behörig att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, vilka, förutsatt att förfarandet för erkännande och verkställighet sker i enlighet med bestämmelserna i avdelning III i verkställighetskonventionen, skall äga giltighet inom varje medlemsstats territorium. Ingen annan domstol skall ha sådan behörighet."

Nederländsk rätt

7 Artikel 3 i wet tot uitvoering van de Raad van Europese Unie betreffende Gemeenschapsmodellen houdende aanwijzing van de rechtbank voor het Gemeenschapsmodel (Uitvoeringswet EG-verordening betreffende Gemeenschapsmodellen) (lag om genomförande av Europeiska unionens råds förordning om gemenskapsformgivning och om domstolen för gemenskapsformgivningar) av den 4 november 2004 (Stb. 2004, nr 573) (nedan kallad lagen av den 4 november 2004) föreskriver följande:

"Vid talan som avses i artikel 81 i [förordning nr 6/2002] är i första instans Domstolen i Haag ensam behörig domstol. I mål om interimistiska åtgärder är domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder vid denna domstol ensam behörig."

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

8 Spin Master Ltd är etablerat i Toronto (Kanada) och bedriver verksamhet inom leksakssektorn. Företaget saluför, under varumärket Bunchems, en leksak som består av små plastkulor i åtta färgtoner som går att sätta ihop med varandra. Med hjälp av dessa kulor kan man skapa alla sorters former och figurer.

9 Den 16 januari 2015 lät Spin Master registrera en gemenskapsformgivning för denna leksak i sitt namn, med nummer 002614669–0002.

10 High5 Products BV är ett bolag med säte i Waalwijk (Nederländerna) som, under namnet "Linkeez", distribuerar en leksak bestående av små plastkulor som går att sätta ihop med varandra, även de i åtta färgtoner.

11 I skrivelse av den 18 november 2016 krävde Spin Master att High5 Products skulle upphöra med sitt intrång i ovannämnda gemenskapsformgivning.

12 Eftersom High5 Products inte efterkom anmodan, ansökte Spin Master om interimistiska åtgärder vid Rechtbank Amsterdam (Domstolen i Amsterdam) i form av förbud mot saluföring av High5 Products leksak.

13 Efter en behörighetsinvändning fann domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder vid den domstolen, i ett avgörande av den 12 januari 2017, att denne var behörig att pröva ansökan om interimistiska åtgärder. Han grundade sig dels på att han enligt nederländsk rätt var behörig att pröva en ansökan av samma slag som avsåg en Beneluxformgivning, dels på att artikel 3 i lagen av den 4 november 2004 inte innebar att han saknade behörighet i ett interimistiskt förfarande där förbudsyrkandet var begränsat till Nederländerna, såsom i förevarande fall.

14 Den 31 augusti 2018 överklagade riksåklagaren detta avgörande, i rättskipningens intresse, till Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol), med motiveringen att domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder vid Rechtbank Den Haag (Domstolen i Haag,

Nederländerna), i egenskap av den domstol som utsetts enligt artikel 80.1 i förordning nr 6/2002, har exklusiv behörighet i mål om gemenskapsformgivningar, även med avseende på interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder.

15 Enligt den hänskjutande domstolen har den att pröva huruvida artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 hindrar att en medlemsstats lagstiftning föreskriver att den exklusiva behörigheten för de domstolar som utsetts enligt artikel 80.1 i denna förordning även ska gälla interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, i den mening som avses i artikel 90.1.

16 Den hänskjutande domstolen har framhållit att den nederländska lagstiftaren genom att anta artikel 3 i lagen av den 4 november 2004 har försökt dra nytta av den särskilda sakkunskapen inom det immaterialrättsliga området vid Rechtbank Den Haag (Domstolen i Haag) och Gerechtshof Den Haag (Appellationsdomstolen i Haag). Den har noterat att frågan om exklusiv behörighet för de domstolar som utsetts enligt artikel 80.1 i förordning nr 6/2002 för interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, har gett upphov till skilda bedömningar i rättspraxis och doktrin, även i andra medlemsstater än Nederländerna.

17 Den hänskjutande domstolen frågar sig hur artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas. Enligt en tolkning har unionslagstiftaren genom den bestämmelsen infört ett tvingande undantag från sin strävan – som kommer till uttryck i andra delar av förordningen – att stimulera specialisering för domstolarna, med tanke på att medlemsstaterna inte är fria att tillerkänna domstolarna för gemenskapsformgivningar exklusiv behörighet att pröva samtliga yrkanden om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, i fråga om formgivningar. Enligt en annan tolkning har unionslagstiftaren endast velat ge medlemsstaterna möjlighet att i sin nationella lagstiftning även ge andra domstolar behörighet att besluta om sådana åtgärder, förutsatt att dessa är behöriga att besluta om sådana åtgärder i mål om nationella formgivningar.

18 Den hänskjutande domstolen anser även att i den mån artikel 81 i förordningen på ett tvingande sätt fastställer den interna behörigheten för domstolarna för gemenskapsformgivningar i fråga om sådana yrkanden som den bestämmelsen avser, är artikel 90 i förordningen endast tillämplig på interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, av annat slag.

19 Slutligen har den hänskjutande domstolen påpekat att en ogiltigförklaring av ett avgörande efter ett överklagande av riksåklagaren i rättskipningens intresse inte påverkar den rättsliga situationen för de parter som berörs av detta avgörande, eftersom diskussionerna i detta fall endast avser en rättsfråga som tagits upp i ett stort antal mål och som bedömts på skilda sätt.

20 Under dessa omständigheter beslutade Hoge Raad der Nederlanden (Nederländernas högsta domstol) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till EU-domstolen:

”Ska artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 tolkas så, att den förpliktar medlemsstaterna att tillerkänna alla däri nämnda domstolar behörighet att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, eller står det medlemsstaterna – helt eller delvis – fritt att uteslutande anförtro uppdraget att besluta om sådana åtgärder åt de domstolar som i enlighet med artikel 80.1 i förordning nr 6/2002 har utsetts till domstolar (i första och andra instans) för gemenskapsformgivningar?”

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

21 Enligt den hänskjutande domstolen är riksåklagaren ensam behörig att överklaga ett avgörande i rättskipningens intresse. Ett sådant överklagande syftar till att upphäva ett domstolsavgörande när de allmänna rättsmedel som står till parternas förfogande är uttömda. När ett sådant överklagande bifalls, upphävs domstolsavgörandet, men utan att situationen mellan parterna för den skull ändras.

22 Den nederländska regeringen har anfört att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning, eftersom den hänskjutande domstolen är skyldig att pröva ett överklagande från riksåklagaren i rättskipningens intresse, vilket är ett rättsmedel som syftar till att säkerställa en enhetlig rättskipning och rättsutveckling på nationell nivå.

23 Domstolen erinrar om att även om artikel 267 FEUF inte kräver att det förfarande vid den nationella domstolen där en tolkningsfråga uppkommer måste vara kontradiktoriskt för att denna ska kunna begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen, är de nationella domstolarna enligt fast rättspraxis endast behöriga att begära förhandsavgörande om de har att döma i ett förfarande som är avsett att leda till ett avgörande av rättskipningskaraktär (dom av den 25 juni 2009, Roda Golf & Beach Resort, C-14/08, EU:C:2009:395, punkterna 33 och 34, och dom av den 16 juni 2016, Pebros Servizi, C-511/14, EU:C:2016:448, punkt 24).

24 I detta avseende är det, som generaladvokaten har påpekat i punkt 33 i sitt förslag till avgörande, endast av betydelse att den domstol som begär bistånd från EU-domstolen utövar dömande verksamhet och att en tolkning av unionsrätten är nödvändig för att den ska kunna döma i målet. Att situationen mellan parterna i den tvist som gett upphov till begäran om förhandsavgörande inte längre kan ändras när förhandsavgörandet meddelas påverkar inte i sig dessa överväganden, vilka rör den hänskjutande domstolens funktion.

25 Det ska i detta hänseende påpekas att även om uttrycket ”döma i saken” i den mening som avses i artikel 267 andra stycket FEUF omfattar hela det förfarande som leder fram till den hänskjutande domstolens dom, ska detta uttryck tolkas vitt för att undvika att ett stort antal processuella frågor inte kan prövas och inte kan bli föremål för EU-domstolens tolkning, och att EU-domstolen inte kan tolka alla bestämmelser i unionsrätten som den hänskjutande domstolen måste tillämpa (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juni 2015, Fahnenbrock m.fl., C-226/13, C-245/13, C-247/13 och C-578/13, EU:C:2015:383, punkt 30, och dom av den 16 juni 2016, Pebrois Servizi, C-511/14, EU:C:2016:448, punkt 28).

26 Av vad som anförts följer att när en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel, i den mening som avses i artikel 267 FEUF, frågar sig hur unionsrätten ska tolkas i ett mål om överklagande i rättskipningens intresse, är den skyldig att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen, trots att situationen mellan parterna inte kommer att ändras till följd av EU-domstolens förhandsavgörande.

27 Begäran om förhandsavgörande kan följaktligen tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågan

28 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att den föreskriver att de domstolar i medlemsstaterna som är behöriga att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, avseende en nationell formgivning även är behöriga att besluta om sådana åtgärder i fråga om en gemenskapsformgivning, eller om medlemsstaterna helt eller delvis är fria att ge de domstolar som utsetts till domstolar för gemenskapsformgivningar exklusiv behörighet i detta avseende.

29 Artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 föreskriver att de interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, som enligt en medlemsstats lagstiftning är möjliga avseende ett nationellt formskydd ska kunna begäras avseende en gemenskapsformgivning vid den statens domstolar, däribland domstolarna för gemenskapsformgivningar, även om en domstol för gemenskapsformgivningar i en annan medlemsstat enligt denna förordning är behörig att avgöra själva saken.

30 Den hänskjutande domstolens fråga avser i synnerhet den första delen av denna bestämmelse, det vill säga fastställandet av vilka domstolar i respektive medlemsstat som är behöriga att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, avseende en gemenskapsformgivning.

31 Vid tolkningen av en unionsbestämmelse ska inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som den ingår i (dom av den 22 juni 2016, Thomas Philipps, C-419/15, EU:C:2016:468, punkt 18 och där angiven rättspraxis).

32 Det framgår av ordalydelsen i artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 att en enskild kan ansöka om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, avseende en gemenskapsformgivning inte endast vid medlemsstatens domstolar för gemenskapsformgivningar, utan även vid varje domstol i denna medlemsstat som är behörig att vidta sådana åtgärder i fråga om nationella formgivningar. Såsom generaladvokaten påpekat i punkt 41 i sitt förslag till avgörande bekräftar användningen av ordet ”däribland” att det inte nödvändigtvis måste vara fråga om en specialdomstol.

33 Den slutsatsen påverkas inte av ordvalet ”är möjliga” i artikel 90.1 i förordning nr 6/2002. Användningen av detta begrepp kan inte anses innebära att denna bestämmelse ger medlemsstaterna ett utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller behörighet i fråga om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, avseende en gemenskapsformgivning. Som generaladvokaten påpekat i punkt 66 i sitt förslag till avgörande, hänför sig uttrycket ”är möjliga” endast till de rättssubjekt som vill vända sig till en domstol för att denna ska besluta om en interimistisk åtgärd eller skyddsåtgärd som avser en sådan talan som nämns i artikel 81 i förordning nr 6/2002.

34 Även om den nederländska regeringen har hävdat att denna bestämmelse inte reglerar den interna behörigheten för domstolarna i en medlemsstat, utan preciserar reglerna om internationell behörighet i fråga om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, framgår det av en fullständig läsning av denna bestämmelse att endast den andra delen, som inte i sig är föremål för den hänskjutande domstolens fråga, kan ges en sådan räckvidd, vilken inte påverkar frågan om vilka domstolar som är behöriga i varje medlemsstat för att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, avseende en gemenskapsformgivning.

35 I motsats till vad den regeringen har hävdat bekräftas slutsatsen i punkt 32 ovan också av det sammanhang som artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 ingår i.

36 Denna bestämmelse ingår i avdelning IX i denna förordning, som har rubriken ”Behörighet och förfarande i mål om gemenskapsformgivningar”. Närmare bestämt anges i avsnitt 2 i denna avdelning, med rubriken ”Tvister om intrång i och giltighet av gemenskapsformgivningar”, som består av artiklarna 80–92 i förordningen.

37 Det följer av förordningens allmänna systematik att de bestämmelser som ingår i nämnda avsnitt 2 innehåller särskilda bestämmelser om domstols behörighet i mål om intrång i eller om ogiltigförklaring av gemenskapsformgivningar. Dessa särskilda bestämmelser skiljer sig även från behörighetsbestämmelserna för andra tvister om gemenskapsformgivningar än talan om intrång och ogiltigförklaring, vilka återfinns i avsnitt 3 i samma avdelning.

38 I motsats till vad den nederländska regeringen har hävdat gäller de interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, som avser en gemenskapsformgivning, som behandlas i artikel 90.1 i förordning nr 6/2002, sådana fall av talan om intrång eller ogiltigförklaring som nämns i artikel 81 i förordningen och kan beslutas av de domstolar i en medlemsstat som är behöriga att vidta sådana åtgärder i fråga om nationella formgivningar.

39 I detta avseende kan räckvidden av artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 inte skiljas från räckvidden av de övriga bestämmelserna i avsnitt 2 i avdelning IX i förordningen, eftersom – såsom generaladvokaten påpekat i punkt 50 i sitt förslag till avgörande – nämnda artikel 90.1 liksom artiklarna 82–89 i förordningen hänvisar till de åtgärder som nämns i artikel 81 i samma förordning.

40 En sådan tolkning av artikel 90.1 uppfyller dessutom de mål som eftersträvas genom förordning nr 6/2002. Unionslagstiftaren har, genom att införa domstolar för gemenskapsformgivningar i varje medlemsstat, avsett att genomföra en specialisering av domstolar med behörighet i fråga om gemenskapsformgivningar för att, såsom anges i skäl 28 i förordningen, bidra till en enhetlig tolkning av kraven som rör giltigheten av gemenskapsformgivningar.

41 Även om det är fullt motiverat att eftersträva en sådan enhetlig tolkning vad gäller domstolsprocesser som avser talan i sak rörande intrång eller ogiltighet, har unionslagstiftaren dock även, i skäl 29 i samma förordning, erinrat om att de rättigheter som en gemenskapsformgivning medför ska kunna tillämpas effektivt inom unionens hela territorium. Unionslagstiftaren har därför, i fråga om ansökningar om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, i mål om intrång eller ogiltighet, kunnat prioritera kraven på närhet och effektivitet före målet att specialisera handläggningen.

42 Att ge behörighet att vidta sådana åtgärder till varje domstol i en medlemsstat som är behörig att vidta åtgärder av samma slag i fråga om nationella formgivningar kan således snabbt och effektivt sätta stopp för handlingar som utgör intrång i rättigheterna till en gemenskapsformgivning.

43 Verkan av sådana interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, är till sin art begränsad i tiden, och att den behöriga domstolen på området vidtar dessa åtgärder får inte föregripa utgången av talan om intrång eller ogiltigförklaring i sak, vilken omfattas av den exklusiva behörigheten för domstolarna för gemenskapsformgivningar.

44 Av vad som anförts följer att artikel 90.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att den föreskriver att de domstolar i medlemsstaterna som är behöriga att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, avseende en nationell formgivning också är behöriga att besluta om sådana åtgärder i fråga om en gemenskapsformgivning.

Rättegångskostnader

45 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

Artikel 90.1 i rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning ska tolkas så, att den föreskriver att de domstolar i medlemsstaterna som är behöriga att besluta om interimistiska åtgärder, inklusive skyddsåtgärder, avseende en nationell formgivning också är behöriga att besluta om sådana åtgärder i fråga om en gemenskapsformgivning.

Underskrifter